Javno pismo

O Ukrajini še kar naprej na prvo žogo?

Tri leta in še nekaj se razpravlja o Ukrajini kot žrtvi agresije, kot da se je vse začelo z izvolitvijo komika Zelenskega za predsednika države. Pozabljeno je vse, o čemer so mediji poročali prej, in o političnih igricah nesposobnih politikov. Sploh pa se ne govori o tem, da ima Ukrajina neko predzgodovino, zaradi katere je zelo heterogena, politiki pa je niso znali ustrezno voditi, tako da je končala v državljanski vojni. Ruska agresija je bila namreč zunanji poseg v državljansko vojno. Vpogled v te okoliščine je nujen. Kaj pomeni nesposobnost politikov, nam je dobro znano iz domače zgodovine. Spomnimo se samo škode, ki jo je Sloveniji nakopal Peterle, tako za ekonomski položaj Slovencev v Italiji kot za kvaliteto primorske avtoceste, za preprečitev katastrofalnega dogovora v zvezi z Osimom pa ga je moral Drnovšek odstaviti kot zunanjega ministra!

Jelcinova razpustitev Sovjetske zveze je privedla naslednice v položaj, ko so v mnogih, tudi v Rusiji in Ukrajini, zagospodovali oligarhi, ki so se polastili gospodarstva. V Rusiji je potem prišel na oblast Putin in za utrditev svoje oblasti neusmiljeno obračunal z upornimi oligarhi, druge pa je vključil v sistem. Kaj si o tem sistemu mislimo,

je drugo vprašanje, ve pa se, kdo je na oblasti. V Ukrajini pa je drugače: oligarhi so se izmenjevali na oblasti, in natanko se ve, kateri je lansiral Zelenskega. Tragedija Ukrajine, ki bo iz vojne izšla zmanjšana in ponižana, korenini v tem, da so bili vsi politiki, ki so jo vodili po osamosvojitvi, pod ravnijo, ki so jo zahtevale razmere.

Ukrajina je zelo obsežna. Kot država je nastala v letih 1917-19, na koncu kot socialistična republika. Njena tedanja zahodna meja je bila rezultat poraza boljševikov v vojni s Poljaki, njeno jedro so bila ozemlja, ki so bila od 16. do 18. stoletja pod oblastjo litovskih knezov oziroma poljskih kraljev, dodana pa so bila ozemlja ob Azovskem in Črnem morju, ki so bila osvojena pod rusko carico Katarino Veliko. Na ta ozemlja namiguje Putin, ko v zvezi z Ukrajino kritizira Lenina. Ko je leta 1945 Ukrajina postala članica OZN, se je zaradi zmage v vojni povečala na račun Poljske (Galicija z Lvovom), Češkoslovaške (Podkarpatska Rusija z Užhorodom) in Romunije (severna polovica Bukovine in Besarabsko primorje). Te dežele so imele drugačno predzgodovino: Podkarpatska Rusija je bila do 1918 del Ogrske, slovanski prebivalci pa so bil imenovani Rusini ali Ruteni, tam so v hribih živeli tudi Huculi. Bukovina je bila od 1775 avstrijska in nato romunska, današnja Republika Moldavija in Besarabsko primorje pa sta bila do 1917 ruska. Nikita Hruščov, ki se je delno čutil Ukrajinca (ukrajinska verzija njegovega osebnega imena je Mikita Sergijovič), je leta 1954 Krim izključil iz Rusije in ga priključil Ukrajini.

Velikost države in različnost zgodovine bi narekovala državno ureditev s senzibilno členitvijo ozemlja, morda na način nemških dežel, a izbrali so prav nasprotno: unitarno državo. Niti do manjšin, ki jih je Ukrajina prodobila s širitvijo (Poljaki, Nemci, Madžari, Romuni in drugimi), niso vzpostavili normalnih razmer, niti niso razčistili, kaj pravzaprav so Rusini, najbolj obremenjen pa je bil odnos do rusko govorečih. Tu se sprepleta več zadev: Na eni strani je nesporno, da je bila ukrajinščina v carski Rusiji podcenjevana, večkrat celo prepovedovana. Po drugi strani so bili Ukrajinci, zlasti ukrajinski kozaki, močno soudeleženi v osvajanju Sibirije in v kolonizaciji novo pridobljenih ozemelj. Več ruskih pisateljev je izviralo iz Ukrajine, denimo Gogolj. Ob osamosvojitvi je vsak šesti Ukrajinec govoril samo rusko. In jezikovna pripadnost se ni, tako kot morda pri nas, ujemala z nacionalno pripadnostjo. Denimo na Irskem ne prevladuje irščina, le čuvajo jo kot zaklad. Ne govori ravno za razsodnost in sposobnost politikov, da so se lotili izganjanja ruščine in s tem obrnili proti sebi ljudi, ki niso imeli nič proti temu, da so državljani Ukrajine, niso pa se bili pripravljeni odpovedati svoji materinščini. Teh je bilo največ na ozemljih, ki so bila osvojena pod Katarino Veliko, in surovost, s katero so z njimi obračunavali unitaristi, je pripeljala do upora, tudi do razkola v oboroženih silah. Za ozemlja, ki jih je Rusija osvojila konec 18. stoletja, je nastalo ime »Nova Rusija«. Stvar bi bilo še mogoče rešiti, rešitev je ponujal sporazum iz Minska, a ukrajinski politiki ga niso hoteli izvajati, sledil je drugi sporazum iz Minska, ki se je izkazal le za zavlačevanje. Poseben problem je bil Krim. Rusija je imela na Krimu mornariško bazo, s priključitvijo polotoka Rusiji je prehitela nasprotno akcijo. Na Krimu so bili Ukrajinci manjšina, dve tretjini sta bili Rusov, pomembna manjšina so bili Tatari. Reakcije na aneksijo Krima so bile pomenljivo polglasne. Končno je prišlo do oborožene intervencije v državljanski vojni, in sicer z napadom na Kijev, zatem pa na glavni cilj: Donbas. In tragična agresivna vojna se je začela.

Že od Jelcinove razpadajoče Sovjetske zveze je bilo v ruskem in ukrajinskem kotlu obilo tujih kuhalnic. Putinov obračun z oligarhi jih je v Rusiji zelo oslabil, v Ukrajini pa so se zelo močno mešale, in Putinove kuhalnice iz Rusije tudi niso mirovale. Zaničljiv izrek ameriške kuharice gospe Nuland na račun evropskih kuhalnic je dovolj znan. Ko so domača nesposobnost in tuje kuhalnice pripeljale do državljanske vojne, se je začela oborožena ruska agresija s posegom v ukrajinsko državljansko vojno, vanjo je na ukrajinski klic na pomoč vstopilo atlantsko zavezništvo. Ko pa je Trump ugotovil, da se vojna ne izplača (več), je nastopila ura resnice za Ukrajino in za ameriške evropske vazale. Ukrajina bo zmanjšana in ponižana, vazalna Evropa materialno ofrnažena in pognana v oboroževanje, Rusija s priznanim kosom agresije in svet z napol legalizirano »pravico« do spreminjanja meja s silo. Naj si želim v takem svetu še veliko let?

— *Božidar Debenjak, Ljubljana*